

вільного кодексу України. Київ: Істина, 2004. С. 8.

3. Цивільне право України. Загальна частина: підручник/за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с. URL: http://pidruchniki.com/1628041446951/pravo/zmist_printsipiv_spravedlivosti_dobrosovisnosti_razumnosti_tsivilnomu_pravi#97 (дата звернення: 07.04.2017).

4. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина: підручник. Т. 1: Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. 472 с. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/72037-8-printsipspravedlivost-dobrosovsnost-rozumnost.html> (дата звернення: 07.04.2017).

5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного суду України від 31.03.1995 № 4 // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> (дата звернення: 11.04.2017).

6. Рішення Верховного Суду України від 18 листопада 2009 року у справі № 6-12041св09 // Єдиний державний реєстр судових рішень: сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/6931487> (дата звернення: 08.04.2017).

7. Мілаш В. Теоретичні аспекти співвідношення свободи підприємницького комерційного договору та обмежувальних чинників. Українське комерційне право. 2005. № 6. С. 59 (дата звернення: 08.04.2017).

8. Рішення Конституційного Суду України від 11 липня 2013 року № 7-рп/2013 // Конституційний Суд України: офіц. веб-сайт. URL: <http://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/7-rp/2013.pdf>.

9. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Загальні положення про зобов'язання та договір/за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ФО-П Лисяк Л. С., 2012. Т. 7. С. 16.

Шемет У.Р., студентка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Киян В.Я., к.ю.н., доц.,
завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

Вирішення питань соціального забезпечення є пріоритетним завданням політики багатьох країн, незалежно від рівня їхнього економічного розвитку. Своєї актуальності воно набуває у зв'язку з необхідністю зведення до мінімуму соціально-економічних наслідків кризи, яка пов'язана з пандемією COVID-19.

Суттєві зміни у життєдіяльності багатьох країн світу (Україна не є виключенням) змусили держави не лише переглянути свою короткострокову економічну та соціальну політику, але й змінити підходи до формування пріоритетів на довгостроковий період. У зв'язку з цим важливе значення має оцінка настання нових соціальних ризиків, які спричинили негативні наслідки та створили підставу для виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин. Так, до найбільш значущих внутрішніх ризиків для української економіки можна віднести значне зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Фондах державного соціального страхування; суттєве падіння платоспроможного попиту населення; масове звільнення працівників, різке погіршення якості життя населення, насамперед найбільш уразливих верств; масове банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу та ін. Серед зовнішніх ризиків найбільший вплив мають: дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталів; звуження зовнішніх ринків збуту через високу конкуренцію; друга хвиля пандемії COVID-19 в світі та ін.

Стурбованість викликає те, що такий стан сприяє безробіттю, неповній зайнятості населення, до того ж впливає на умови праці, заробітну плату і доступ до соціального захисту. В особливо несприятливій ситуації опиняються окремі групи населення, більш уразливі до негативних подій соціального життя: особи, які живуть в умовах бездомності (неможливість самоізолюватися та підтримувати свою гігієну), особи з інвалідністю (в період пандемії доступ до послуг з охорони здоров'я, реабілітації, освіти, соціального захисту, праці та зайнятості зазнав ще більших обмежень), внутрішньо переміщені особи (на перший план вийшла проблема на перший план вийшла проблема закритих контрольно-пропускних пунктів; труднощів в оплаті оренди та комунальних послуг; обмеження доступу до належної інформації), сім'ї з дітьми тощо.

Досліджуючи проблематику сучасного стану соціального забезпечення громадян України, вітчизняні науковці вказують на зростання у суспільстві розуміння значущості соціального захисту та нагальної потреби інвестувати в цю систему. Проте, вартим уваги є зауваження А. Клименко стосовно того, що сучасна соціальна політика має бути готовою до майбутніх криз в умовах не тільки зростання пандемічної економіки, але і зростання платформної економіки, тому має вийти за межі вузько адресних видів соціальних допомог, пільг та компенсацій [1, с. 74]. Підтримуючи цю думку, зазначимо, що вимоги людства XXI ст. диктують появу ширшої мережі соціального забезпечення зі застосуванням більш різноманітних інструментів і механізмів, адже країни з всеосяжними системами соціального забезпечення демонструють здатність ефективніше протистояти кризі та якнайшвидше ліквідувати її наслідки.

Серед перших кроків до інноваційної системи соціального забезпечення науковцями та експертами розглядаються: зменшення навантаження на державний бюджет за рахунок резервних фондів, які мають функціонувати у пе-

ріоди кризових ситуацій; перегляд політики базових доходів; розгляд можливостей рівного розподілу податків; впровадження змішаної моделі медичного страхування та ін. Серед питань обговорення реформування системи соціального захисту додалася в останні роки ідея впровадження універсального базового доходу (universal basic income), який розглядається як «форма стимулювання економіки та соціальної допомоги громадянам, у межах якої кожен повнолітній громадянин щомісяця отримує фіксовану неоподатковану грошову суму, незалежно від стану його працевлаштування» [2, с. 2]. Багатою ця пропозиція вбачається суперечливою: попри те, що головною метою гарантованого доходу є активізація безробітних до пошуку додаткових джерел існування, люди навпаки можуть відмовитися від роботи і стати тягарем для економіки країни. Однак, серед позитивних цілей розглядаються: зниження рівня бідності, подолання кризи на ринку праці (вирішення питання «технологічного» безробіття), змінення існуючих численних соціальних допомог тощо. Зважаючи на останні події, висловлюємо впевненість, що ця дискусія вказує на нагальність переосмислення існуючої системи соціального забезпечення та створення універсальних систем соціального захисту з широким арсеналом заходів підтримки та допомоги в будь-який період соціально-економічного розвитку країни.

З огляду на вищезазначене, підсумуємо: перебуваючи у періоді очікуваного економічного спаду, який виник внаслідок кризи, пов'язаної з пандемією COVID-19, Україна сьогодні стоїть перед необхідністю послідовної перебудови своїх систем соціального захисту і забезпечення. Першість, яка належить соціальній політиці у формуванні загальної політики, є безсумнівною. В умовах дії сучасних соціальних ризиків стали більш наявними прогалини у сфері соціального забезпечення. Це, на нашу думку, стає перешкодою реалізації не лише планів економічного відновлення після пандемії, але й забезпечення макроекономічної стабільності та подальшого зростання. Приєднуємося до експертної думки А. Клименко, О. Пищуліної, Г. Яковлевої, які слушно зазначають, що на часі розпочати новий трансформаційний етап з новими пріоритетами соціальної політики та управління.

---

1. Клименко А. Л. Сучасний стан правового регулювання соціального забезпечення громадян України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. Вип. 6. С. 72-77.

2. Пищуліна О. Економічна модель «безумовного базового доходу»: нова соціальна альтернатива. 2016. С. 1-12. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/ekonomichnamodelbezumovnohobazovohodokhodunovasotsialnaaalternatyva>.